

Verkenning van een *dekoloniserende vakdidactiek* maatschappijleer

Arthur Andarias Pormes

Den Haag, 11 april 2025

Universiteit
Leiden
ICLON

Bij ons leer je de wereld kennen

Maatschappij & Politiek, september 2024

Positionaliteit

‘Commissie Bussemaker’ (okt. 2021 – febr. 2023)

Commissie Versterking kennis geschiedenis voormalig Nederlands-Indië

- Geef koloniaal verleden prominente plek in het curriculum
- Subsidieer Professionele Leergemeenschappen van docenten en opleiders
- Stimuleer gebruik van kernprincipes bij nieuw educatief materiaal

Kanttekening

Er is niet één definitie van dekolonisatie van onderwijs.

Furthermore: Tuck & Yang (2012) remind us that ‘decolonisation is not a metaphor’. “They argue that the language of decolonising has been adopted in ways which empty it of its specific political aims; namely the repatriation of dispossessed indigenous land”

(Decolonizing the university, page 4)

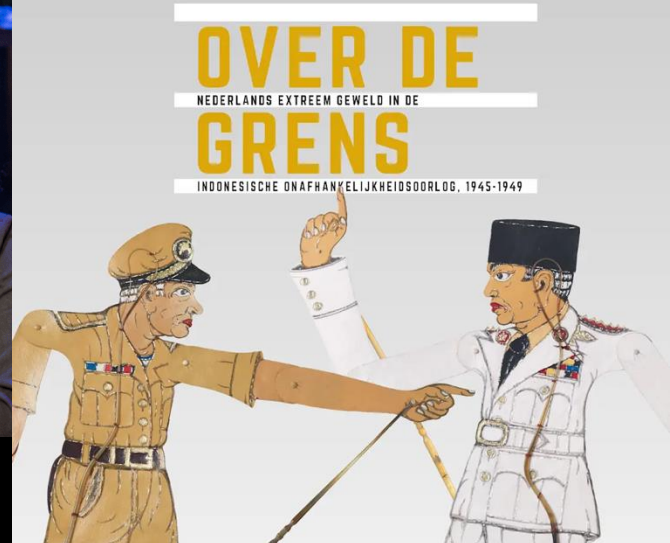

*Edited by Gurinder K. Bhambra,
Kerem Nişancıoğlu and Dalia Gebrial*

Modernity/coloniality

Wat wij zien als positieve opbrengsten van de moderne samenleving, is tot stand gekomen en wordt in stand gehouden door historische processen van roof, onteigening, uitbuiting, genocide en ecocide.

(Vanessa Machado de Oliveira)

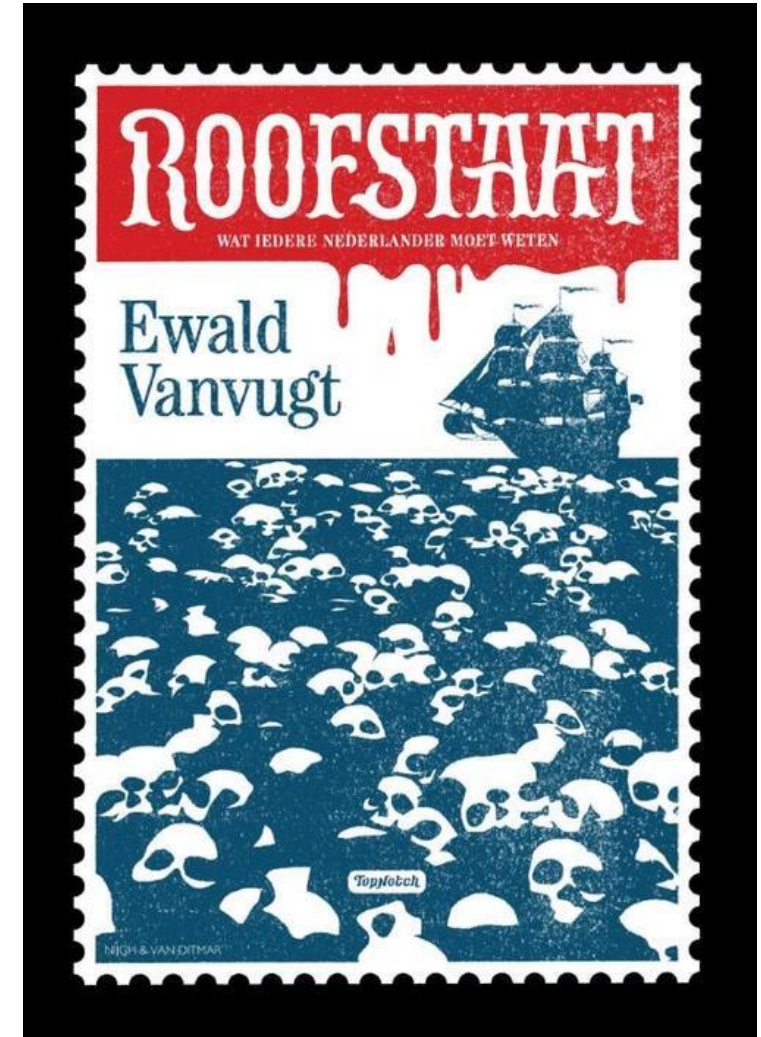
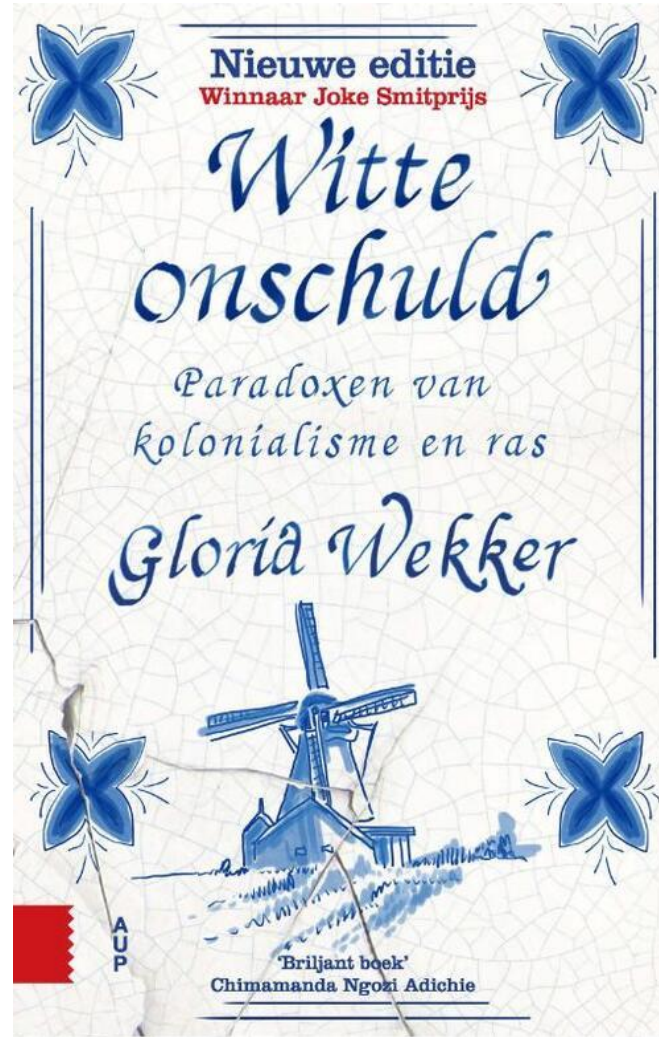

SYLVANA SIMONS
EERSTE ZWARTE VROUWELIJKE
PARTIJLEIDER IN DE TWEEDE KAMER

Wat is Nederland, wie zijn wij?

Cultureel archief

Ons koloniale verleden

- Ons koloniale imperiale verleden kreeg (tot voor kort) weinig aandacht in het onderwijs.
- Het extreme geweld was vrijwel helemaal weggepoetst.
- Verhullende taal werd gebruikt voor genocide, slavernij, roof en uitbuiting.
- Nationale identiteit: Nederland is een klein, tolerant en vreedzaam landje (neutraal in de Eerste Wereldoorlog). Een land van koopmannen en dominees. Weldoeners over de hele wereld. Er zijn waarschijnlijk geen betere en eerlijkere mensen dan wij.

Het eerste lijstje koloniale expedities, oorlogjes en oorlogen dat ik samenstelde werd langer en langer. Afhankelijk van de definitie telde ik algaauw 200 à 300 militaire confrontaties. Later ontdekte ik dat er meer van zulke lijstjes bestonden. Zo telde de historicus J.M. Somer alleen al tussen 1816 en 1927 zo'n 250 militaire 'expedities en excursies'. Geen wonder dat een ministeriële commissie in 1852 van het beginsel uitging dat men zich in Indië 'immer als in staat van oorlog moest beschouwen'.

Mijn eigen onderzoek naar de periode 1510-1975 leverde een lijst op van meer dan vijfhonderd militaire acties, expedities en oorlogen, zowel te land als ter zee. De lijst van oorlogvoerende mogendheden wordt aangevoerd door Nederland, maar ook Portugal, Spanje, Engeland, Frankrijk, Duitsland en Japan gebruikten militaire middelen om hun koloniale doelen te realiseren.

Sommige expedities duurden enkele dagen of weken, maar er waren ook oorlogen die jaren of – zoals in Aceh – decennia duurden. De conclusie moet zijn dat er altijd wel ergens oorlog was, vaak drie, vier expedities tegelijk in verschillende delen van het land. Als er al een Pax Neerlandica heerste, dan was het een gewapende vrede.

– Uit: Piet Hagen, *Koloniale oorlogen in Indonesië*

www.arbeiderspers.nl

NSB-leider Mussert in Indië (1935)

'In Indië reeds
fascistisch regime'

‘De Nederlandse overheersing zocht haar kracht in het verbinden van de moderne ratio met het Indonesische feodalisme en werd ten slotte het eerste voorbeeld van het fascisme in de wereld. Dit koloniale fascisme was er veel eerder dan het fascisme van Hitler of Mussolini; lang voordat Hitler het concentratiekamp Buchenwald of Belsen had opgericht bestond Boven-Digoel al. Daarom stond onze volksbeweging reeds vanaf het begin van haar strijd tegen de vreemde overheersing, in werkelijkheid tegenover de feodale bureaucratie en ten slotte tegenover de autocratie van het Nederlandse koloniale fascisme’

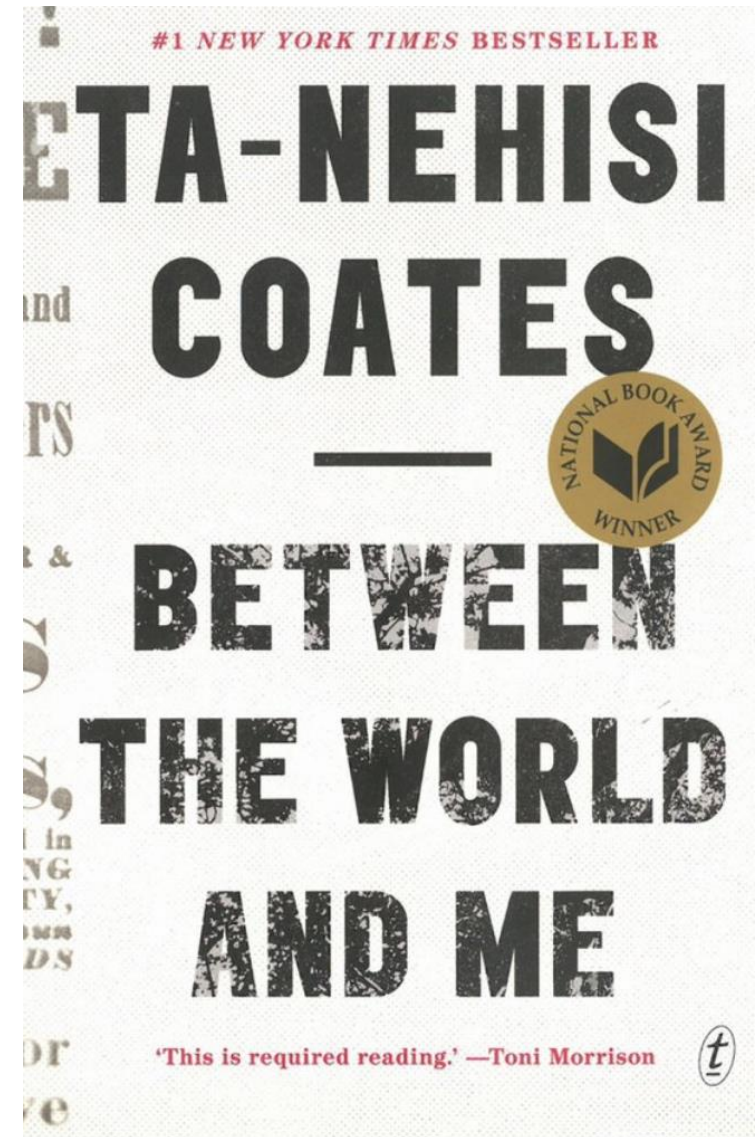
Soetan Sjahrir, Onze strijd, 1945.

Ons koloniale verleden: meer dan geschiedenis.

Ons koloniaal verleden is niet zo heel lang geleden en werkt door tot nu (op systeemniveau en op actorniveau).

In het onderwijs moeten wij hier aandacht aan besteden en we kunnen dat niet alleen aan de docenten geschiedenis overlaten.

We moeten hier aandacht aan besteden vanwege gelijkheid, rechtvaardigheid, menselijke waardigheid en duurzaamheid.

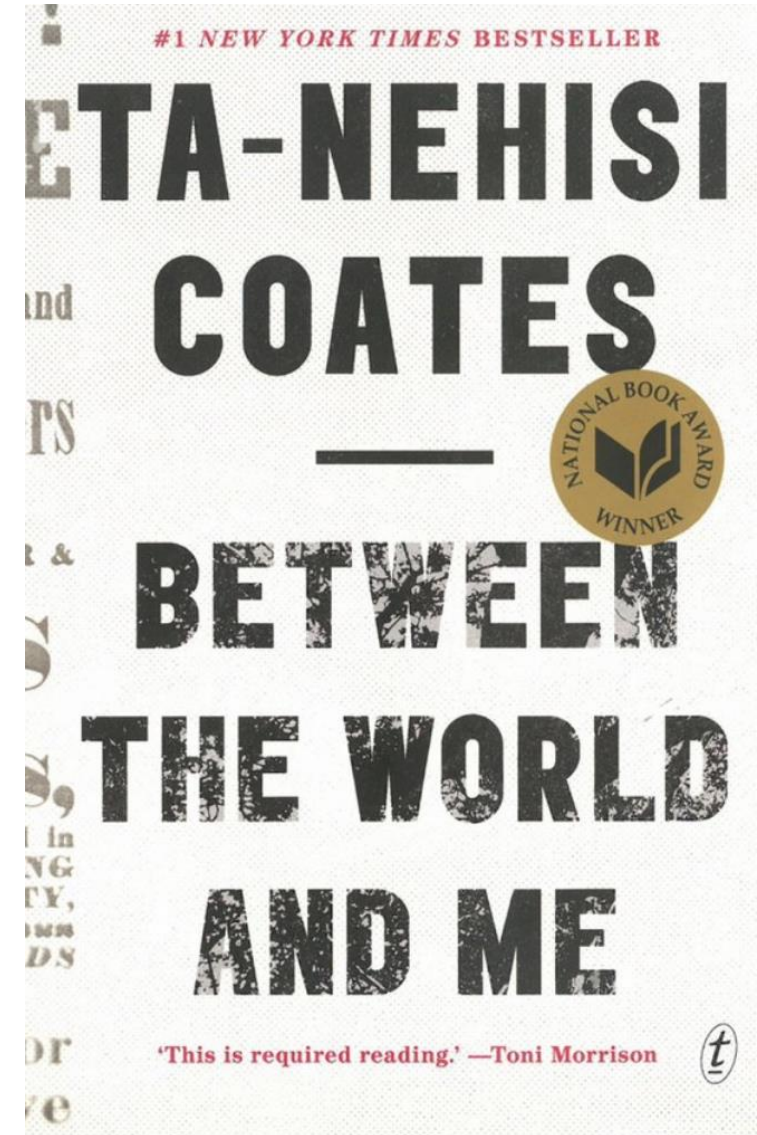
“I remember sitting in my seventh-grade French class and not having any idea why I was there. I did not know any French people, and nothing around me suggested I ever would. France was a rock rotating in another galaxy, around another sun, in another sky that I would never cross. Why, precisely, was I sitting in this classroom? The question was never answered.

(...) I heard a few lines from Nas that struck me:

Ecstasy, coke, you say it's love, it is poison

Schools where I learn they should be burned, it is poison

That was exactly how I felt back then. I sensed the schools were hiding something, drugging us with false morality so that we would not see, so that we would not ask (...)

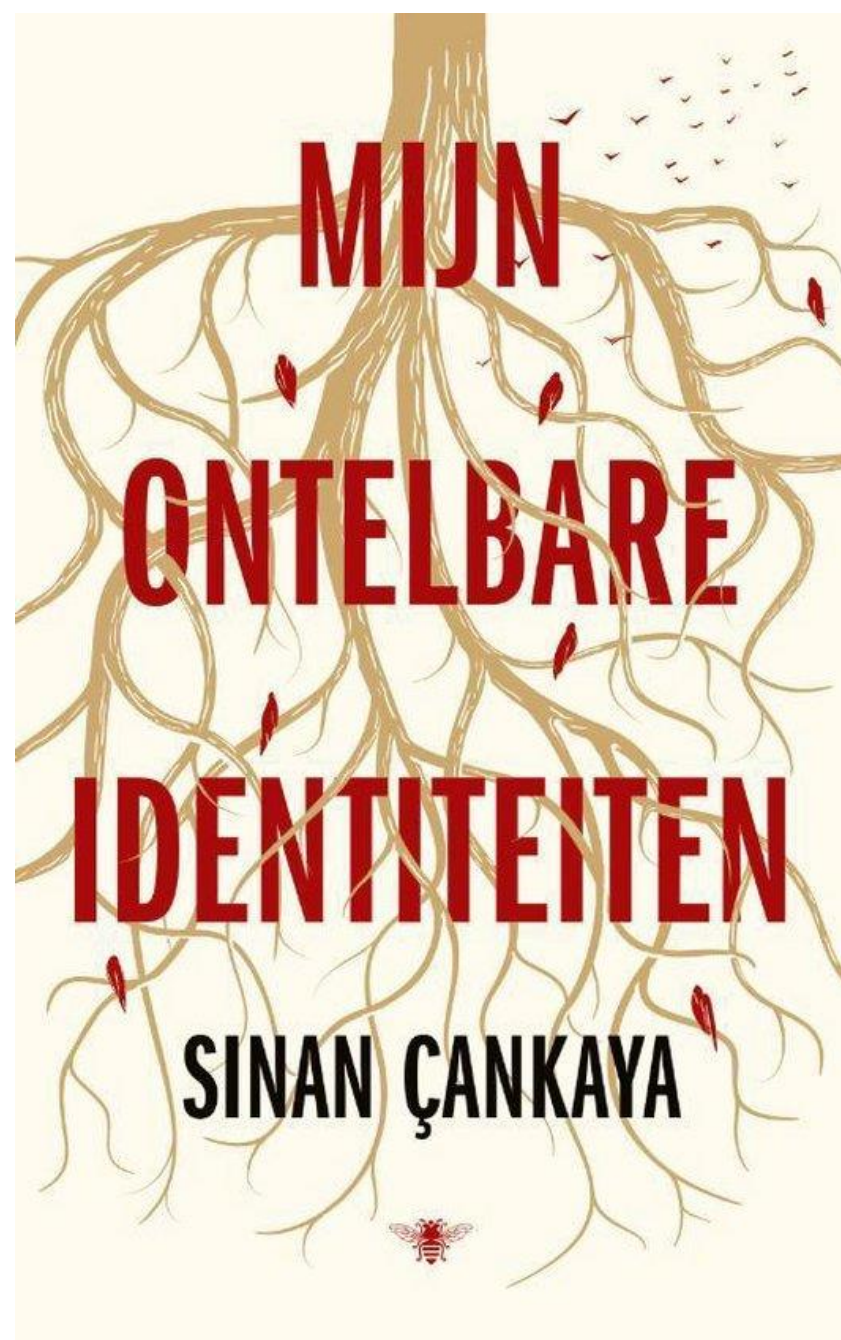
🕒 This article is more than 9 years old

Ta-Nehisi Coates: 'In America, it is traditional to destroy the black body'

In this edited extract from his new book, acclaimed writer Ta-Nehisi Coates discusses the history of race in the US in the form of a letter to his teenage son

📷 Ta-Nehisi Coates: 'The richest men in America lived in the Mississippi river valley and they made their riches off our stolen bodies.' Photograph: The Washington Post

Roeslan Abdulgani

Zo kwam ik in 1920 op de Hollandse Inlandse School, de enige in de stad (Surabaya). Daar leerde ik behalve Nederlands ook de Hollandse beschaving kennen. Aan de wand hingen platen met bijschriften als 'de inlander is lui', 'de inlander is dom' en 'de inlander is een dief'. Onder een plaat met een Hollander op een stoel stond 'de Hollander is knap'.

These Words Are Disappearing in the New Trump Administration

By [Karen Yourish](#), [Annie Daniel](#), [Saurabh Datar](#), [Isaac White](#) and [Lazaro Gamio](#) March 7, 2025

Share full article

847

As President Trump seeks to purge the federal government of “woke” initiatives, agencies have flagged hundreds of words to limit or avoid, according to a compilation of government documents.

accessible

activism

activists

advocacy

advocate

advocates

affirming care

all-inclusive

allyship

anti-racism

antiracist

assigned at birth

assigned female at birth

discriminated

discrimination

discriminatory

disparity

diverse

diverse backgrounds

diverse communities

diverse community

diverse group

diverse groups

diversified

diversify

diversifying

inclusion

inclusive

inclusive leadership

inclusiveness

inclusivity

increase diversity

increase the diversity

indigenous community

inequalities

inequality

inequitable

inequities

inequity

prejudice

privilege

privileges

promote diversity

promoting diversity

pronoun

pronouns

prostitute

race

race and ethnicity

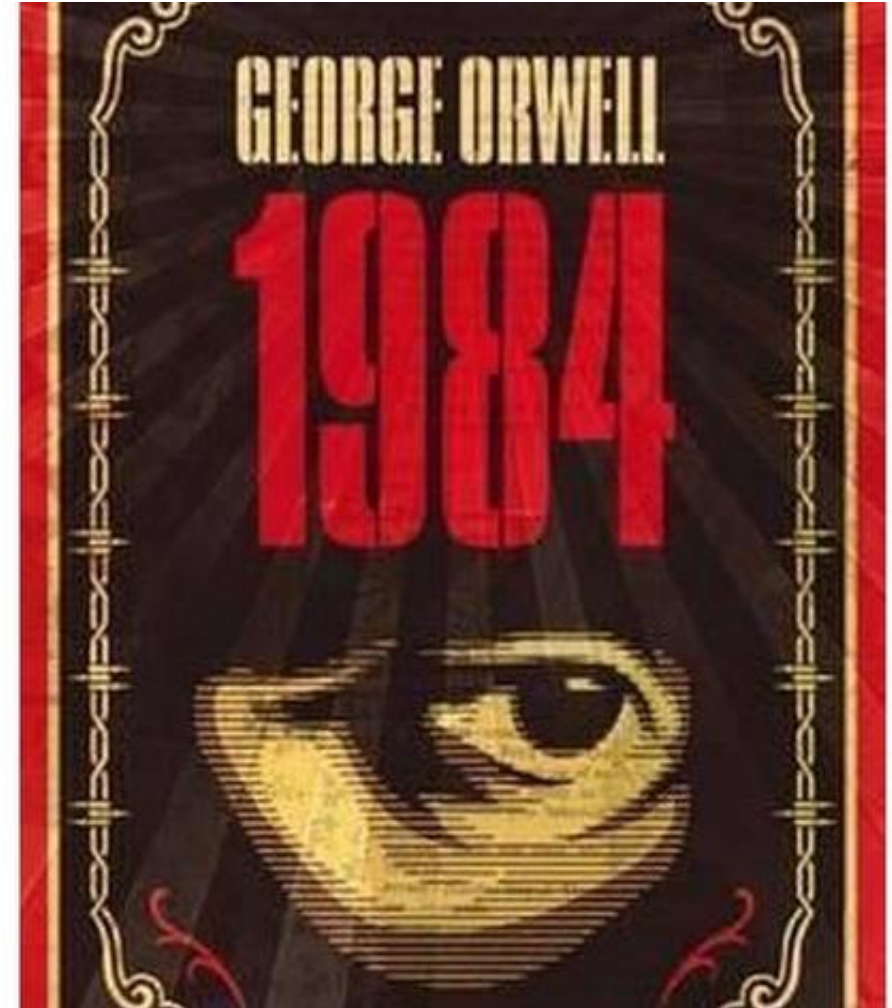
racial

racial diversity

racial identity

assigned male at birth	diversity	injustice	racial inequality
at risk	enhance the diversity	institutional	racial justice
barrier	enhancing diversity	intersectional	racially
barriers	environmental quality	intersectionality	racism
belong	equal opportunity	key groups	segregation
bias	equality	key people	sense of belonging
biased	equitable	key populations	sex
biased toward	equitableness	Latinx	sexual preferences
biases	equity	LGBT	sexuality
biases towards	ethnicity	LGBTQ	social justice
biologically female	excluded	marginalize	sociocultural
biologically male	exclusion	marginalized	socioeconomic
BIPOC	expression	men who have sex with men	status
Black	female	mental health	stereotype
breastfeed + people	females	minorities	stereotypes
breastfeed + person	feminism	minority	systemic
chestfeed + people	fostering inclusivity	most risk	systemically
chestfeed + person	GBV	MSM	they/them
clean energy	gender	multicultural	trans
climate crisis	gender based	Mx	transgender
climate science	gender based violence	Native American	transsexual
commercial sex worker	gender diversity	non-binary	trauma
community diversity	gender identity	nonbinary	traumatic
community equity	gender ideology	oppression	tribal
confirmation bias	gender-affirming care	oppressive	unconscious bias
cultural competence	genders	orientation	underappreciated
cultural differences	Gulf of Mexico	people + uterus	underprivileged
cultural heritage	hate speech	people-centered care	underrepresentation
cultural sensitivity	health disparity	person-centered	underrepresented
culturally appropriate	health equity	person-centered care	underserved
culturally responsive	hispanic minority	polarization	undervalued
DEI	historically	political	victim
DEIA	identity	pollution	victims
DEIAB	immigrants	pregnant people	vulnerable populations
DEIJ	implicit bias		women

Vernietigen van woorden

Paul Gauguin
Le repas
(Les bananes)

Musée d'Orsay
Paris

Dekolonisering van mijn denken

- Zelf onderzoek doen naar wat hierover al gepubliceerd is
- Onderzoek doen naar hoe eigen referentiekader beïnvloed is door het dominante verhaal van witte onschuld, om zelf te kunnen veranderen
- Mythes over verleden doorprikken door aanvullende informatie te geven
- Actualiteit duiden met oog voor doorwerking koloniale mindset en praktijken (intersectionele analyse)
- Actie ondernemen om bestaande structuren en beleid te veranderen (disruptief)

COLUMNS & OPINIE

Was Pieter de la Court wel echt een 'vrijdenker'?

Pieter de la Court, naar wie het gebouw van de faculteit der Sociale Wetenschappen is vernoemd, mocht zich als wetenschapper dan principieel uitspreken tegen tirannie, als ondernemer was hij direct betrokken bij slavenhandel, schrijven Karwan Fatah-Black en Arthur Pormes.

 Gastschrijver

 donderdag 24 november 2022

Dekolonisering van mijn denken

- Zelf onderzoek doen naar wat hierover al gepubliceerd is
- Onderzoek doen naar hoe eigen referentiekader beïnvloed is door het dominante verhaal van witte onschuld, om zelf te kunnen veranderen
- Mythes over verleden doorprikken door aanvullende informatie te geven vanuit gemarginaliseerde perspectieven
- Actualiteit duiden met oog voor doorwerking koloniale mindset en praktijken (intersectionele analyse)
- Actie ondernemen om bestaande structuren en beleid te veranderen (disruptief)
- Samenwerking zoeken met anderen om samen projecten te ontwikkelen

Suggesties op welke manieren er in het ML programma aandacht besteed zou kunnen worden aan dekoloniserende vakdidactiek.

Examenprogramma maatschappijleer H/V

- Domein A Informatievaardigheden

Leerlingen kunnen het perspectief beschrijven van waaruit mensen redeneren en hoeveel macht die mensen hebben om hun definitie van de situatie te laten domineren.

Examenprogramma maatschappijleer

- Domein B Rechtsstaat

Leerlingen kunnen beschrijven dat er eeuwenlang verschillende rechtssystemen golden voor mensen met verschillende etniciteit/huidskleur in gebieden waar de Nederlandse staat gezag deed gelden (meten met twee maten door de wet gelegeitimeerd).

Examenprogramma maatschappijleer

- Domein B Parlementaire democratie

Leerlingen kunnen beknopt beschrijven hoe staatsvorming van Nederland vrijwel vanaf het begin gepaard ging met een wereldwijde uitbreiding van een netwerk van nederzettingen en forten.

Leerlingen kunnen de verschillen en overeenkomsten benoemen tussen fascisme en kolonialisme.

Examenprogramma maatschappijleer

- Domein C Pluriforme samenleving

Leerlingen kunnen beschrijven wat de koloniale voetafdruk is op de verschillende continenten en hoe dit samenhangt met emigratie- en immigratiepatronen van en naar Nederland.

Leerlingen kunnen beargumenteren in hoeverre hun referentiekader is beïnvloed door vermeende witte superioriteit.

Examenprogramma maatschappijleer

- Domein E Verzorgingsstaat

Leerlingen kunnen beargumenteren in hoeverre sociale ongelijkheid in Nederland te maken heeft met discriminatie en wat individuen en instituties hiertegen kunnen doen.

Leerlingen kunnen beargumenteren in hoeverre zij het eens zijn met hoe Nederlandse musea omgaan met zogenaamde ‘roofkunst’ (collectieve (erf)goed in musea).

Inspirerende literatuur

Over ons koloniale
verleden

(algemeen)

Inspirerende literatuur

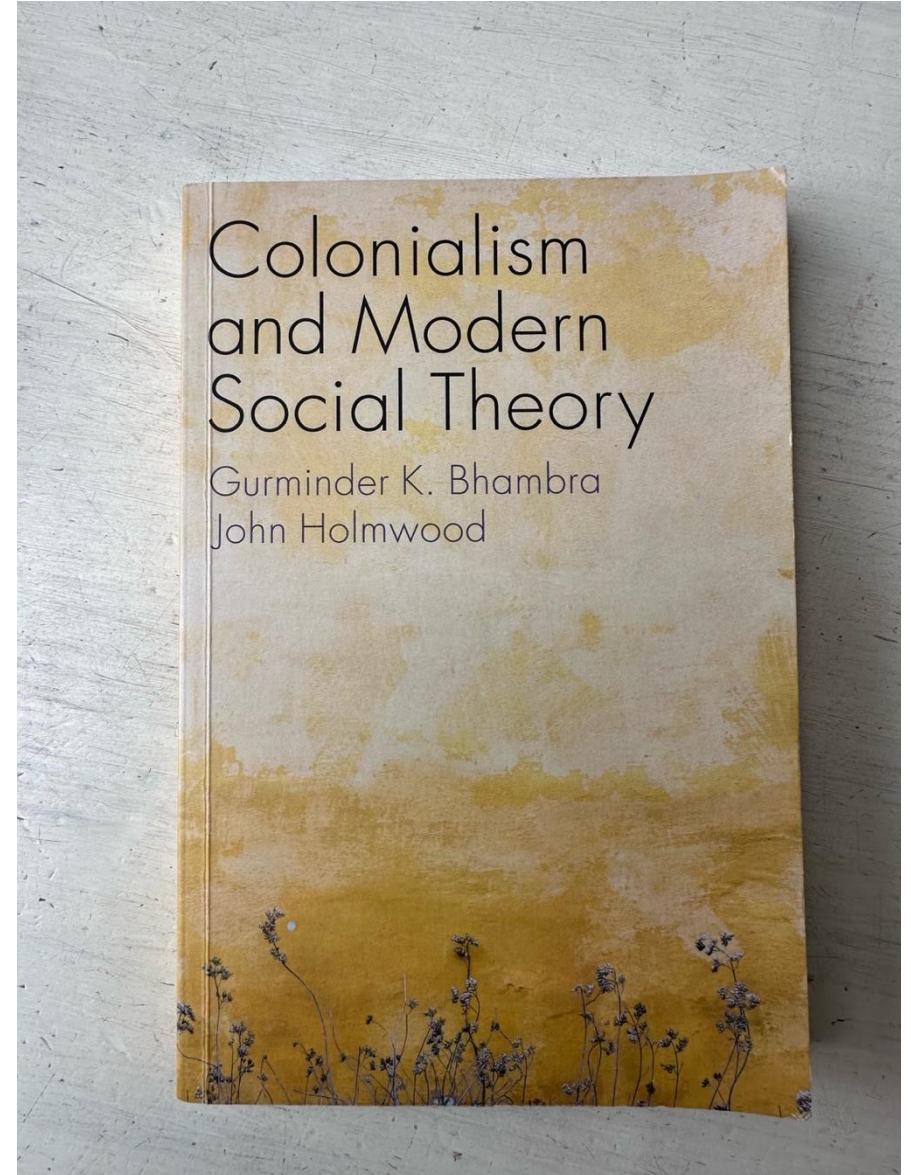
Over ons koloniale
verleden

(over het NL koloniale
slavernij verleden en zijn
doorwerkingen & over
NL en Indonesië)

Inspirerende literatuur

Over de blinde vlek
in de sociologie

Inspirerende literatuur

Epistemologie

Over wat we waardevolle kennis beschouwen.

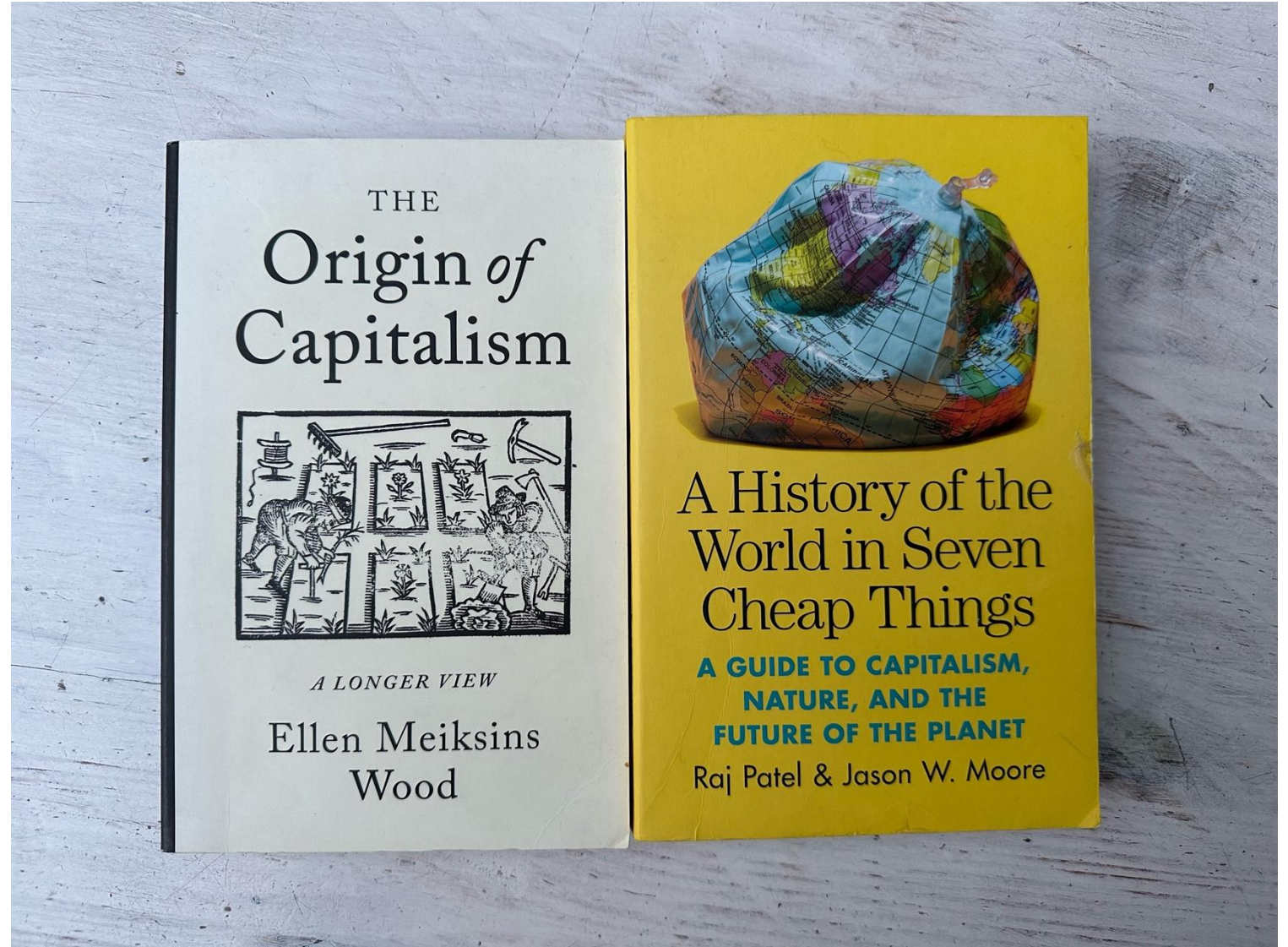
Een kritiek op
Eurocentrische
kennisproductie met
universele claims

Inspirerende literatuur

Kapitalisme &
kolonialisme

Nauw met elkaar verweven

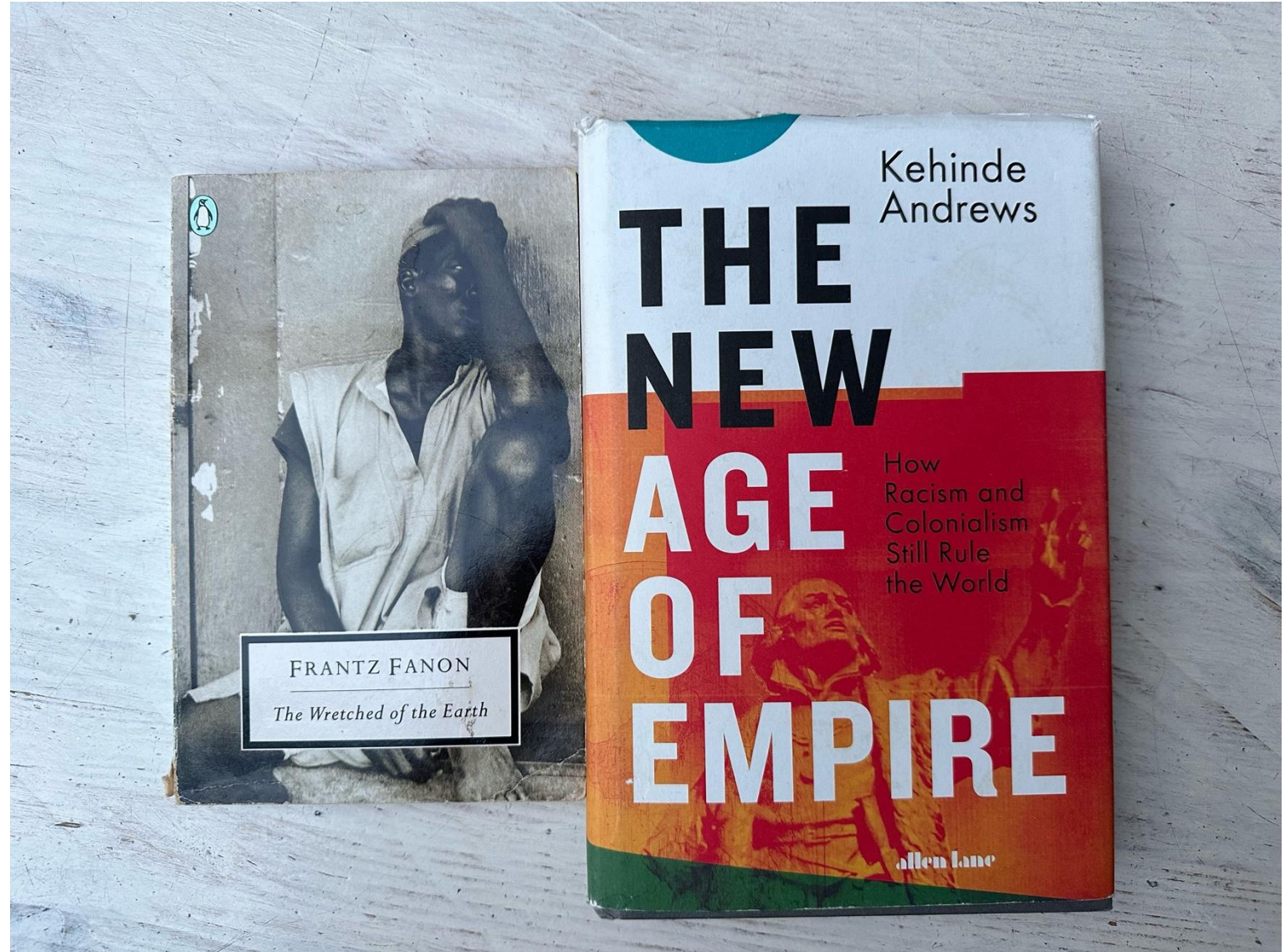
Inspirerende literatuur

Kolonialisme & racisme

Frantz Fanon
(postkoloniale denker)

Kehinde Andrews
(professor in Black Studies
Birmingham)

& patriarchaat &
heteronormativiteit

Inspirerende literatuur

‘Witte onschuld’ &
white fragility

Vijf tips beeldmateriaal

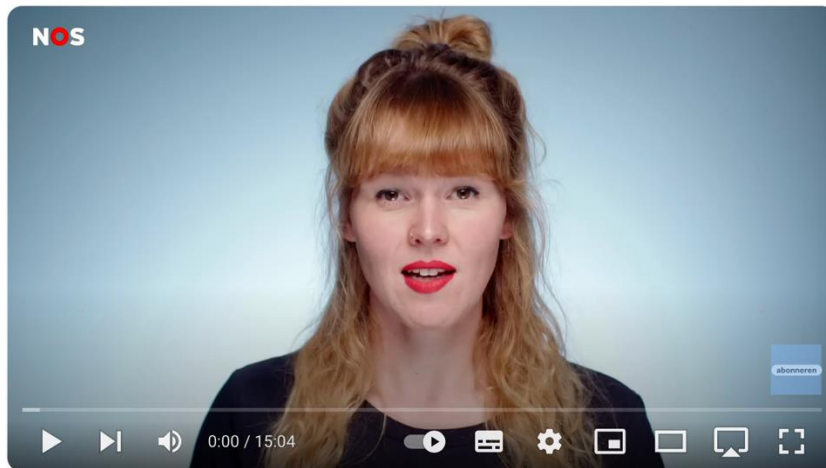
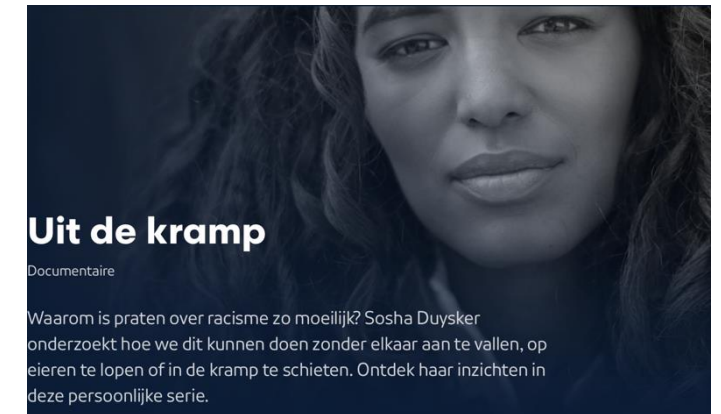
<https://www.youtube.com/watch?v=-csY5E6hijU>

<https://www.youtube.com/watch?v=ID9ZhTdjnMw>

https://www.youtube.com/watch?v=dpiG7Oy_tLo

<https://npo.nl/start/serie/uit-de-kramp/seizoen-1/uit-de-kramp>

<https://www.vpro.nl/programmas/2doc/2016/wit-is-ook-een-kleur.html>

Het eeuwenlange geweld in Nederlands-Indië

Hoe de Molukkers naar Nederland kwamen en bleven

'Ik word nog steeds KATOENPLUKKER genoemd' | Rewind: het Nederlandse slavernijverleden